

METODICKÉ VYSVĚTLIVKY

Vývoj indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Tyto koše jsou každoročně aktualizovány (vždy od ledna daného roku).

Nové revidované spotřební koše (indexní schémata) a metodika zpracování indexu spotřebitelských cen byla stanovena na základě požadavků Eurostatu vyplývajících z harmonizace indexů spotřebitelských cen a připomínek a námětů Poradní komise pro statistiku spotřebitelských cen složené ze zástupců ministerstev, ČNB, výzkumných ústavů, VŠE, odborových svazů, organizací důchodců a vybraných odborů ČSÚ.

Ve spotřebních koších byl v rámci revize, která proběhla za jednotlivé cenové okruhy v roce 2023, konstruován nový váhový systém. Od ledna 2018 jsou detailní indexy spotřebitelských cen počítány na základě klasifikace ECOICOP (evropská klasifikace individuální spotřeby podle účelu), která nahradila původní klasifikaci (CZ-COICOP – Classification of Individual Consumption by Purpose). Ta zavedla do spotřebního koše podrobnější členění, třídění výrobků a služeb do **12 oddílů** zůstalo zachováno. K této změně došlo dle nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/792.

1. **Potraviny a nealkoholické nápoje** – veškeré potraviny včetně nealkoholických nápojů.
2. **Alkoholické nápoje, tabák** – alkoholické nápoje a tabákové výrobky.
3. **Odívání a obuv** – oděvní materiály, oděvy, oděvní doplňky, textilní galanterie, obuv včetně půjčování a oprav.
4. **Bydlení, voda, energie, paliva** – nájemné vč. imputovaného, úhrady za užívání družstevních bytů, služby spojené s užíváním bytu, výrobky a služby pro běžnou údržbu bytu, vodné a stočné, odvoz popela a odpadků, všechny druhy energií (plyn, elektřina, teplo), tuhá paliva.
5. **Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy** – nábytek a bytové vybavení, koberce a ostatní podlahové krytiny, bytový textil vč. ložního prádla, domácí spotřebiče, skleněné, porcelánové, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost, zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti, nářadí, nástroje a různé potřeby pro dům a zahradu.
6. **Zdraví** – léčiva a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby očních optiků, služby lékařů, lázeňská péče, regulační poplatek při návštěvě pohotovosti.
7. **Doprava** – osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pohonné hmoty, veřejná doprava (železniční, autobusová, místní, letecká), doprava žáků a studentů.
8. **Pošty a telekomunikace** – poštovní služby, telefonní přístroje (mobilní telefony), telefonní služby.
9. **Rekreace a kultura** – rozhlasové a televizní přijímače, přehrávače a rekordéry, výpočetní technika, hudební nástroje, sportovní potřeby; vč. oprav, knihy, noviny a časopisy, hračky, papírenské zboží, kulturní služby, sportovní aktivity, tuzemská a zahraniční rekreace, květiny a potřeby pro jejich pěstování, domácí zvířata a potřeby pro jejich chov vč. veterinární služby.
10. **Vzdělávání** – všechny stupně vzdělávání vč. výuky jazyků a umělecké výchovy.
11. **Stravování a ubytování** – zahrnuje jídla a nápoje v restauracích, kavárnách a podobných zařízeních, závodní stravování, školní stravování, ubytování v hotelích, v penzionech, chatách, na internátech a vysokoškolských kolejích.
12. **Ostatní zboží a služby** – služby osobní péče, elektrické spotřebiče pro osobní péči, kosmetické výrobky, klenoty, hodinky, kožená galanterie, pojištění (osob, bytů, domů, automobilů), sociální a finanční služby, administrativní poplatky, právní služby.

Metoda zjišťování spotřebitelských cen

Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb jsou zjišťovány měsíčně, přičemž v současné době můžeme rozlišit 3 základní způsoby sběru dat – terénní šetření, centrální ceny a scanner data. Ceny šetřené místním cenovým zjišťováním jsou zjišťovány přímo ve vybraných prodejnách a provozovnách služeb (cca 8500), terénními pracovníky ČSÚ ve 35 vybraných okresech v celém Česku a hl. m. Praze. Centrálně sledované ceny jsou např. ceny stejné pro celou ČR, průměrné ceny zjistitelné z různých výkazů, ceny zjišťované z internetu. Scanner data jsou data z pokladen maloobchodních řetězců, k jejich postupné implementaci do výpočtu inflace dochází od roku 2019.

Kromě průměrných cen a indexů za celou ČR jsou dále počítány ukazatele za domácnosti důchodců a domácnosti žijící v hl. m. Praze.

Detailnější informace o zjišťování spotřebitelských cen a výpočtech příslušných indexů jsou k dispozici v Metodické příručce indexů spotřebitelských cen na webu ČSÚ: [Inflace, míra inflace – Metodika](#)

Výběr reprezentantů

Za cenové reprezentanty byly vybrány především výrobky a služby, které se významně podílejí na výdajích obyvatelstva a svým rozsahem pokrývají celou sféru spotřeby.

Počet cenových reprezentantů v novém spotřebním koši pro výpočet indexů spotřebitelských cen je následující:

Skupina zboží a služeb	Počet reprezentantů
Ú h r n	425
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	-
2. Alkoholické nápoje, tabák	-
3. Odívání a obuv	67
4. Bydlení, voda, energie, paliva	40
5. Bytové vybavení, zař. domácnosti, opravy	59
6. Zdraví	13
7. Doprava	57
8. Pošty a telekomunikace	7
9. Rekreační a kultura	96
10. Vzdělávání	12
11. Stravování a ubytování	42
12. Ostatní zboží a služby	32

Výběr cenových reprezentantů pro všechny typy indexů je stejný, pouze u jednotlivých sociálních skupin domácností nejsou některé výrobky a služby zastoupeny.

Váhový systém

V roce 2023 proběhla revize váhového systému. Váhy jsou od ledna roku 2024 zaktualizovány na základě výdajů domácností statistiky národních účtů. Primárně vycházejí z výdajů roku 2022 a jsou modifikovány odhadem výdajů roku 2023. Váhy pro detailní cenové reprezentanty jsou zaktualizovány dle údajů statistiky rodinných účtů doplněných o další dostupné zdroje a šetření. Od ledna roku 2024 jsou publikované cenové indexy vypočteny podle nových revidovaných indexních schémat.

Váhy byly vypočteny za následující skupiny domácností: **domácnosti celkem, domácnosti důchodců, domácnosti žijící v hl. m. Praze.**

U indexu spotřebitelských cen vychází váhy ze struktury průměrných výdajů všech domácností, u indexů za hl. m. Prahu ze struktury výdajů domácností žijících v hl. m. Praze a u indexů za domácnosti důchodců ze struktury výdajů domácností důchodců.

Domácnosti důchodců – pro účely statistiky rodinných účtů byly definovány jako domácnosti bez ekonomicky aktivních členů, tj. domácnost s osobou v čele, která pobírala jakýkoliv důchod (kromě sirotčího) nebo osoba v důchodovém věku, která neměla nárok na žádný druh důchodu, a která zároveň nepracovala buď vůbec anebo měla její pracovní činnost pouze omezený rozsah, a zároveň žádná z dalších osob v domácnosti nebyla pracující.

Způsob výpočtu indexů

Výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) je prováděn na stálých vahách podle vzorce Laspeyresova:

$$I = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} * p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100$$

p_1 = cena zboží (služby) ve sledovaném (běžném) období

p_0 = cena zboží (služby) v základním období

$p_0 \cdot q_0$ = stálá váha - výdaje domácností za zboží (službu) v základním období

Od ledna 2024 došlo u cenových indexů ke změně cenového referenčního období z prosince 2021 na prosinec 2023. Nově vypočítávané indexy o základu prosinec 2023 = 100 jsou na všech úrovních členění spotřebního koše řetězeny ke stávající bazické časové řadě indexů o základu průměr roku 2015 = 100. Tím je zajištěno pokračování této časové řady, ze které jsou následně počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců).